

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний університет

Факультет іноземної філології та соціальних комунікацій
Кафедра германської філології

БАКАЛАВРСЬКА РОБОТА

Спеціальність 6.020303 «Філологія»

Зміст навчання діалогічного мовлення

Допущено до захисту «__» _____ 2018 р.

Зав. каф. германської філології ____ канд. філол. наук, проф. Кобякова І. К.

Виконала:

студентка групи ПР-42

Кругляк Анна Вадимівна

Науковий керівник:

канд. філол. наук, проф.

Кобякова Ірина Карпівна

Суми, 2018

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1 ЩО ТАКЕ ДІАЛОГІЧНЕ МОВЛЕННЯ	5
1.1 Визначення поняття «спілкування» та його види	5
1.2 Визначення та характеристика діалогічного мовлення	8
РОЗДІЛ 2 ЗМІСТ НАВЧАННЯ ДІАЛОГІЧНОГО МОВЛЕННЯ	11
2.1 Основи та принципи навчання діалогічного мовлення на уроках англійської мови на середньому рівні навчання	11
2.2 Особливості навчання діалогічного мовлення на уроках англійської мови на середньому рівні навчання	15
ВИСНОВКИ	20
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	22

ВСТУП

Час від часу перед педагогами та дослідниками постає проблема вибору способів передачі інформації своїм учням. У цьому контексті розмова в класі повинна бути найпоширенішою у її використанні та найпотужнішою у її можливостях. Під час навчання велика кількість часу витрачається на розмову та прослуховування.

Розвиток діалогічного мовлення під час вивчення іноземної мови взагалі, та англійської зокрема, – одна з найголовніших проблем сучасної педагогіки. Підтвердженням цього служить цілий ряд досліджень, статей, посібників, що з'являється останнім часом. І, тим не менше, ця проблема вимагає подальшого методичного вирішення, оскільки сучасні способи навчання діалогічного мовлення не завжди і в повному обсязі виконуються або ж взагалі не несуть ніякої користі.

Вивченням цього питання займалися багато вчених, як вітчизняних (Бухбіндер В. А., Берман І. М., Вайсбурд М. Л., Тернопольський О. Б., Плахотник В. М.), так і зарубіжних (Александр Робін, Пауло Фрейре, Генрі Геру, Пітер Макларен).

Актуальність теми роботи полягає в тому, що на сьогоднішній день необхідно шукати й надалі методики навчання діалогічного мовлення, за яких практичні результати були б досягнуті найкоротшим шляхом витративши якомога менше часу та зусиль, а сам процес навчання став би потужним, цікавим та захоплюючим.

Об'єктом дослідження є діалогічне мовлення під час вивчення іноземної мови взагалі, англійської зокрема.

Предметом цієї бакалаврської роботи є зміст навчання діалогічного мовлення.

Матеріалом роботи слугують дослідження, посібники, статті, методики спеціалістів з цієї теми.

Метою роботи є визначення основ, принципів та особливостей навчання діалогічного мовлення.

Досягненню поставленої мети сприяє вирішення наступних **завдань**:

визначити поняття «спілкування» та його види;

дізнатися що таке діалогічне мовлення та його особливості;

розглянути основи та принципи навчання діалогічного мовлення;

проаналізувати особливості навчання діалогічного мовлення.

Під час дослідження було використано певні **методи**, а саме загальнонауковий метод, а саме аналіз, синтез та узагальнення, емпіричний метод, тобто спостереження та експеримент, а також метод інтерв'ювання.

Практичне значення цієї бакалаврської роботи полягає в необхідності вивчення принципів та методів навчання діалогічного мовлення та впровадження їх у систему викладання, адже в середніх навчальних закладах учнів майже не навчають діалогічному мовленню.

Ця курсова робота складається з вступу, двох розділів, висновків та списку використаної літератури.

РОЗДІЛ 1 ЩО ТАКЕ ДІАЛОГІЧНЕ МОВЛЕННЯ

1.1 Визначення поняття «спілкування» та його види

Словник термінів та понять з суспільствознавства зазначає, що спілкування – це вид соціальної взаємодії між двома та більше рівноправними суб'єктами, в процесі якого відбувається обмін інформацією. Спілкування передбачає режим діалогу, а також найчастіше не тільки інтелектуальний, а й візуальний та емоційний контакт суб'єктів [20, с. 255].

Спілкування може виступати як самостійний вид діяльності, так і в якості умови будь-якого іншого виду діяльності (трудової, соціальної, художньої, освітньої, наукової і т. д.).

Виділяють кілька видів спілкування: 1) спілкування між реальними суб'єктами (між двома і більше людьми); 2) спілкування реального суб'єкта з ілюзорним партнером (наприклад, людини з твариною, яку він наділяє деякими невластивими їй якостями); 3) спілкування реального суб'єкта з уявним партнером (спілкування людини зі своїм «внутрішнім голосом») 4) спілкування уявних партнерів (літературних персонажів, сценічних героїв), воно допомагає глядачам або читачам краще зрозуміти сутність людського і власного внутрішнього світу [20, с. 255].

Спілкування збагачує соціальний і особистий досвід суб'єктів знаннями, досягненнями, активізує роботу підсвідомості. Воно виявляє переваги і недоліки характерів, поведінки суб'єктів, може покращувати те й інше, сприяє соціалізації індивідів. Коли спілкування виступає в якості умови будь-якої діяльності, воно сприяє більш успішному його просуванню. Коли ж спілкування виступає як основний вид діяльності (як основна цінність), воно є джерелом морального, духовного, естетичного задоволення [20, с. 255].

Слід зазначити, що спілкування і комунікація - не одне й те саме. Комунікація – це процес передачі інформації суб'єктом якого-небудь пасивного об'єкта, тобто потік інформації односторонній, відсутній зворотній зв'язок. У процесі комунікації її учасники найчастіше залишаються відокремленими (диктор, ведучий, телеведучий і слухачі, глядачі). Мета комунікації - сприяти функціональній зміні об'єкта (машини, тварини, людини, масового глядача, його свідомості), зорієнтувати на ті чи інші норми життєдіяльності та цінності, які виробила активна сторона [20, с. 256].

Також слід згадати про таке поняття як «педагогічне спілкування». Педагогічне спілкування – це професійне спілкування викладача з учнями в цілісному педагогічному процесі, що розвивається в двох напрямках: організація відносин з учнями і управління спілкуванням у дитячому колективі. Воно входить в структуру методів і прийомів виховання і навчання і є способом їх реалізації. Педагогічне спілкування виконує інформаційну, самопрезентаційну, інтерактивну, афективну та соціальну функції [9, с. 97].

Численні функції спілкування (інформаційна, контактна, експресивна, інтерактивна, функція соціалізації та інші), безумовно, стали причиною появи великої кількості його видів. Так як спілкування є складним процесом, класифікувати його види можна за багатьма ознаками.

За результативністю спільної взаємодії і досягнутим ефектам, існує необхідне спілкування (міжособистісні контакти, без яких спільна діяльність стає практично неможливою), бажане спілкування (міжособистісні контакти, що сприяють успішному виконанню виховних, виробничих та інших завдань), нейтральне спілкування (міжособистісні контакти, які не заважають, але і не сприяють вирішенню проблем) та небажане спілкування (міжособистісні контакти, які ускладнюють досягнення завдань спільної взаємодії). Зазначена система видів міжособистісного спілкування має відношення до питання про

продуктивність і непродуктивність міжособистісних контактів і до критеріїв їх оптимальності [3, с. 37].

За типом зв'язків, які встановлюються між учасниками взаємодії, розрізняють два види спілкування: монологічне та діалогічне.

Діалогічний вид спілкування дає людині можливість поглянути на певну ситуацію з різних точок зору, зрозуміти співбесідника, його почуття, думки, сприйняття та бачення світу [7, с. 154].

Отже, спілкування – це міжособистісна взаємодія людей як членів суспільства, представників соціальних груп спільнот, трудових колективів, опосередковане соціальним середовищем і системою суспільних відносин. Взагалі, існує безліч визначень поняття «спілкування» та завдяки його численним функціям налічується велика кількість видів. Й відповідно класифікувати види спілкування можна за багатьма ознаками. Але нас цікавить лише діалогічний вид спілкування.

1.2 Визначення та характеристика діалогічного мовлення

Людина не може жити без спілкування з іншими людьми. Нам необхідно радитися, ділитися думками та почуттями, співпереживати, шукати порозуміння. І саме спілкування допомагає нам в цьому. Мовленнєве спілкування – це «вмотивований живий процес взаємодії між учасниками спілкування, який спрямований на реалізацію конкретної життєвої цільової установки, відбувається на основі зворотного зв'язку в конкретних видах мовленнєвої діяльності» [8, с. 16].

Формою прояву мовленнєвого спілкування є мовленнєва поведінка співрозмовників, а змістом – їх мовленнєва діяльність, яка полягає в сукупності мовленнєвих актів. У процесі мовленнєвого акту здійснюється передача мовленнєвого повідомлення від одного або декількох учасників спілкування іншому або іншим учасникам спілкування. Мовленнєвий акт визначається як «висловлювання або сукупність висловлювань, що здійснюються одним мовцем з урахуванням іншого» [1, с. 148]; «цілеспрямована мовленнєва дія, що здійснюється відповідно до принципів і правил мовленнєвої поведінки, що існують в певному суспільстві» [12, с. 312].

Оскільки мовленнєвий акт – це різновид дії, то під час його аналізу використовуються по суті ті ж категорії, які необхідні для характеристики та оцінки будь-якої дії, а саме: суб'єкт, мета, спосіб, інструмент, засіб, результат, умови, успішність і т. д. Суб'єкт мовленнєвого акту – той, хто говорить – промовляє висловлювання, як правило, розраховане на сприйняття його адресатом – тим, хто слухає. Висловлювання виступає одночасно і як продукт мовленнєвого акту, і як інструмент досягнення певної мети.

Мовленнєвий акт може сприйматися тільки в діалогічній єдності. Діалог – це «вербальне втілення процесу згущення думки, внутрішньої мови мовця в

умовах безпосереднього обміну думками із слухачем [2, с. 22]». Особливість діалогічного мовлення як комунікативної системи полягає в тому, що вона «характеризується негайним виробництвом, швидкістю і безпосередністю процесу відображення явищ та ситуацій об'єктивного світу, активністю тих, хто говорить щодо вираження свого індивідуального ставлення до фактів, великою кількістю емоційних реакцій» [21, с. 61].

Головна комунікативна мета діалогу – це прагнення досягти взаєморозуміння і згоди між індивідами, що спілкуються. Однак взаєморозуміння і взаємодія не завжди є характерними ознаками діалогу. Адже структурно-композиційний аналіз діалогічних єдностей дозволяє зробити висновок про те, що текст діалогу відображає зіткнення намірів його учасників, які не просто сперечаються один з одним, висловлюючи негативне ставлення до того чи іншого факту або явища, а й дають йому оцінку зі своїх позицій, використовуючи при цьому певні лінгвістичні засоби [10, с. 27 – 30].

Діалогічне мовлення представляє собою складну мовну діяльність, в якій мова одного з учасників залежить від мовної поведінки іншого. Для діалогічного мовлення характерні змістовний та конструктивний зв'язок реплік: питання - відповідь - додавання (пояснення, уточнення) - згода (заперечення) і т. д. Відсутність зв'язку можлива при реакції одного з учасників діалогу не на мову співрозмовника, а на ситуацію мови («*Де ти був?*», «*Видійдіть в сторону!*») або навіть на обставини, що не мають відношення до певного мовного акту. Остання риса може використовуватися як художній прийом, який ілюструє, наприклад, некомунікабельність персонажа [10, с. 30 – 32].

Діалогічне мовлення є первинним, це природна форма мовного спілкування. Воно походить із усно-розмовної сфери, якій характерно принцип економії засобів словесного вираження. Інформативна повнота діалогічного мовлення може бути (крім інтонації, міміки, жесту) забезпечена тим меншим їх

об'ємом, чим більше проявляються ситуативна обумовленість. Відхід від цієї закономірності викликає підвищення експресії, збільшується кількість лексико-синтаксичних повторів.

Діалогічне мовлення характеризується певними комунікативними, психологічними та лінгвістичними особливостями. Діалогічне мовлення представляє собою об'єднане ситуативно-тематичною спільністю і комунікативними мотивами поєднання усних висловлювань послідовно породжених двома і більше співрозмовниками в безпосередньому акті спілкування. Найбільш важливими особливостями діалогічного мовлення для педагогів, є комунікативні та психологічні [32].

До психологічних особливостей відносяться вмотивованість, звернення до слухача, емоційна забарвленість та ситуативна обумовленість висловлювання [18, с. 16].

Комунікативні особливості діалогічного мовлення заключаються в тому, що партнери по спілкуванню вдаються до діалогу в певних типових ситуаціях [18, с. 23].

Отже, діалог – це обмін репліками двох і більше людей, які чергуються. У широкому сенсі реплікою вважається також відповідь у вигляді дії, жесту, мовчання. Діалогічне мовлення – це форма мовлення, при якій відбувається безпосередній обмін висловлюваннями між двома або кількома особами. Вони допомагають нам розуміти один одного, більш менш успішно співіснувати. Найважливішими особливостями діалогічного мовлення для педагогів, є комунікативні та психологічні її особливості.

РОЗДІЛ 2 ЗМІСТ НАВЧАННЯ ДІАЛОГІЧНОГО МОВЛЕННЯ

2.1 Основи та принципи навчання діалогічного мовлення на уроках англійської мови на середньому рівні навчання

Діалог в процесі навчання англійської мови виступає не тільки як одна з найважливіших цілей навчання мовленнєвого спілкування, а й як засіб вдосконалення мовленнєвих умінь і навичок [16, с. 26].

В основу навчання діалогічного мовлення покладені наступні принципи:

- комунікативна спрямованість навчання;
- психологічна готовність до сприйняття і реагування на стимул;
- ситуативна обумовленість діалогічного мовлення;
- врахування індивідуальних особливостей учнів;
- орієнтація на кандидатів у партнери (інтернаціональне та внутрішньонаціональне спілкування) [14, с. 66].

Матеріал для навчання діалогічного мовлення повинен бути організований головним чином у вигляді мовленнєвих зразків, відповідних найбільш вживаним моделям, що вивчаються, і згрупованих навколо типових ситуацій мовленнєвого спілкування.

Важливе місце в навчанні діалогічного мовлення займає проблема сприйняття і розуміння змісту висловлювань партнерів на слух. Але, якщо порівнювати, то безумовно, вчителя чи однокласника в більшості випадках набагато легше зрозуміти, ніж носія мови. Ця проблема, на жаль, ще мало досліджена [17, с. 155].

Разом з тим, говорячи про аудитивний аспект діалогічного спілкування, можна говорити про необхідність засвоєння вмінь виділяти на слух головне і деталі прослуханого тексту, зрозуміти в повному обсязі зміст тексту, робити

висновки, критично оцінювати почуте, розуміти мету і підтекст почутого, представляти сприйнятту інформацію по-новому, спираючись на свої знання і досвід. Але в цьому випадку слід пам'ятати, про різні особливості пам'яті. Адже ті у кого зорова пам'ять розвинена краще, ніж слухова, дуже важко не те що засвоювати, а елементарно сприймати текст на слух [6, с. 129 – 134].

Незважаючи на те, що засвоєння діалогічного мовлення як однієї з основних форм мовленнєвого спілкування є важливим елементом навчання іноземних мов взагалі, англійської мови зокрема, в області навчання діалогічного мовлення є багато невирішених питань і сформована практика, як зазначають педагоги, має чимало недоліків [6, с. 135 – 141]. До їх числа можна віднести наступні:

навчання діалогічного мовлення зводиться до виконання вправ «питання-відповідь», хоча питання і відповіді є лише окремим випадком діалогічного спілкування;

(1) Teacher: What is the weather today?

Pupil: It is cold.

в діалозі учню відводиться, як правило, пасивна роль, він зазвичай тільки відповідає, а питання задає вчитель;

(2) Teacher: What genres of books do you know?

Pupil: There are fiction, non-fiction, horror, history, mystery and so on.

при навчанні діалогічного мовлення використовується матеріал, що не має комунікативної цінності, а підібраний лише з навчальною метою [23, с.121].

(3) Teacher: Did Nick stay at the hotel according to the text?

Pupil: Yes, he did.

Спостереження в школах і власний досвід привели багатьох педагогів-методистів до висновку про недоцільність використання деяких найбільш поширених на сьогоднішній день вправ при навчанні діалогічного

усного мовлення. Наприклад, такі види робіт, як читання, аналіз і розучування довгих діалогів, які, як вважають деякі методисти, можуть слугувати зразком для складання учнями власних діалогів, при перевірці виявилися безплідними. Подібні вправи годилися лише для поліпшення вимови та збагачення словника школярів, тобто вони відігравали ту ж роль, що й розучування віршів. На розвиток вміння вести вільну бесіду в зв'язку із заданою ситуацією вони не вплинули. І, як вважають вчені, це цілком зрозуміло: завчивши довгий діалог, учні не можуть вибрати з нього відразу ж, швидко ті чи інші словосполучення, які б стали в нагоді їм тут же в новій ситуації [13, с. 29].

Основні завдання, які повинен ставити перед собою вчитель, навчаючи школярів діалогічному мовленню в процесі викладання іноземних мов, як зазначають методисти, повинні бути наступними:

на різних прикладах необхідно донести до учнів, що мовлення лише тоді буде живим і природним, якщо під час спілкування використовуватимуться привітання, вираження почуттів, оцінка певних фактів і т. д.;

навчити учнів необхідним фразам, тренувати їх до рівня автоматизму в конкретних ситуаціях;

(4) Teacher: Today, we will check how you learned the words from the topic "Do You Need a Book" with the Snow Ball game. The first student says the word associated with our topic, and the next student repeats the previous word and says his own. And then one by one.

Pupil 1: My word is fiction.

Pupil 2: Fiction and genre.

навчити обмінюватися цими репліками в певних ситуаціях, навчити їх вести діалог [13, с.99].

(5) Teacher: In order to better remember the words related to our topic, unite in two and come up with short dialogues, using as many learned words as possible.

Отже, навчаючи діалогічному мовленню виникають дві основні проблеми: чому вчити, які особливості діалогічного мовлення слід враховувати; і як вчити. Перша проблема в свою чергу відноситься до питання про відбір мовного і мовленнєвого матеріалу при навчанні діалогічного мовлення; а друга – до питання про ефективні і оптимальні форми, методи і прийоми навчання [4, с. 18].

Стилістичні, лексико-граматичні та структурно-інтонаційні особливості діалогічного мовлення, повинні виступати основною ознакою при відборі мовного матеріалу. При відборі матеріалу також слід враховувати потреби мовленнєвого вчинку. Під мовленнєвим вчинком мається на увазі спонукання до дії, пред'явлення певних вимог до співрозмовника, вираження схвалення або несхвалення з приводу будь-якого факту, запит або повідомлення інформації. Характер мовленнєвих вчинків, які може здійснювати учень у процесі діалогічного мовлення, і визначає собою необхідний матеріал [22, с.9 – 16].

Неможливо навчити учнів всіх особливостей діалогічного мовлення. Однак бесіда учнів по можливості повинна бути більш життєвої і зберігати основні властиві їй якості. Так, учні повинні вміти правильно почати розмову, використовуючи одне з найбільш уживаних вітань, повинні вміти поставити запитання і відповісти на нього, як в короткій формі, так і у вигляді невеликого монологічного висловлювання [11, с.38 – 102].

Було б також недостатнім тільки ознайомити учнів з особливостями діалогічного мовлення, надати їм лише мовленнєвий та мовний матеріал, необхідний для діалогу. Важливим моментом в процесі навчання діалогічного мовлення має стати створення умов, при яких можна б було надати можливість вживати мовний матеріал в різноманітних ситуаціях і комунікативних вправах так, щоб вони легко оперували їм в конкретній мовленнєвій ситуації [11, с. 103].

(6) *Teacher: Everyone has seen movies about Harry Potter. And who read the books? Oh, great, everyone did. And now, you will unite in two teams. One will prove to another that the book is better, and vice versa. And everyone has to say.*

Отже, навчаючи діалогічному мовленню вчителю необхідно дотримуватись певних принципів та виконувати основні завдання. Слід враховувати, що під час навчання діалогічному мовленню виникають дві основні проблеми: чому і як вчити. Також, підбираючи мовний матеріал необхідно враховувати стилістичні, лексико-граматичні та структурно-інтонаційні особливості.

2.2 Особливості навчання діалогічного мовлення на уроках англійської мови на середньому рівні навчання

Однією з основних форм мовленнєвого спілкування є діалогічне мовлення. Потреба вступу в діалог пов'язана з певним мотивом та мовленнєвим завданням, в реалізації яких проявляється ініціативність говорити; остання може бути виражена в прагненні мовця повідомити, інформувати, отримати інформацію, уточнити, конкретизувати, довести, обґрунтувати, переконати і т. д. свого співрозмовника, тобто вплинути на свого партнера по спілкуванню за допомогою мовленнєвих засобів [19, с. 3 – 7].

Незважаючи на те, що діалогічне мовлення складніше монологічного з точки зору різноманітності і кількості використовуваних мовленнєвих зразків, і по ряду інших причин, проте з точки зору послідовності в навчанні усному мовленню все ж перевагу слід віддавати діалогічному мовленню. Адже саме через діалог відпрацьовуються та запам'ятовуються окремі мовленнєві зразки, цілі структури, які потім використовуються в монологічному мовленні.

Вчителю необхідно навчити учнів самостійно керувати діалогічним спілкуванням. У процесі спілкування співрозмовники регулюють поведінку

один одного підсвідомо, не акцентуючи на цьому особливої уваги в плані мовного і змістовного оформлення своїх мовленнєвих висловлювань [18, с. 83].

Відсутність комунікативної спільності між носіями різних мов, недостатній лінгвістичний досвід посилюють і ускладнюють спілкування між ними особливо в разі ухилення співрозмовника від відповіді або небажання говорити. Учні хочуть ухилитися від природної бесіди не тому що не бажають використовувати конкретні факти, а через слабе володіння мовним матеріалом. Вони бояться включитися в природну бесіду і, щоб скоріше покінчити з цим, обмежуються відповідями-репліками типу Так, Ні [18, с. 85].

Завдання вчителя – попереджати таку реакцію і формувати комунікативні здібності управління спілкуванням, що включає в себе вміння:

регулювати розуміння сприйманого на слух мовленнєвого повідомлення в мовному та змістовно-інформативному плані;

(7) – *I want to buy a nice dress.*

– *There are beautiful clothes in the department store on the Market Square.*

керувати видачею інформації.

(8) – *Our football team played yesterday.*

– *Really? Who won?*

(9) – *Did you write the essay?*

– *The essay? And you?*

Для формування комунікативної здатності управління діалогічним спілкуванням існує система підготовчих вправ, які діляться на два типи: мовленнєві, які безпосередньо розвивають вміння та навички самостійного висловлювання іноземною мовою, і тренувальні, типу структурних вправ, які допомагають учням засвоїти той чи інший аспект мови (вимову, лексику, граматику) застосовуючи в конкретній темі. Можливе використання

різноманітних ігор, які готують учнів до комунікації, навчають їх швидкому реагуванню та правильній реакції на стимулюючі питання [5, с. 61].

Для вчителя однієї з найважчих завдань є розвиток в учнях уміння самостійно розвивати бесіду, змінювати і варіювати текст складеного діалогу.

У навчанні діалогічному мовленню важливе значення має груповий діалог. У класі, де завжди в наявності група учнів, дуже природною може бути групова бесіда. З цієї причини здатність учнів проводити природний груповий діалог в класі можна вважати однією з основних характеристик «кінцевої поведінки», на досягнення якої повинно бути направлено навчання діалогічного мовлення [5, с. 64].

У природному груповому діалозі на рівних правах беруть участь учитель і певна кількість учнів (3-4 і більше); кожен говорить висловлюється по кілька разів; учні звертаються один до одного і до вчителя невимушено, без попередньої регламентації, в залежності від змісту бесіди [15, с. 56].

(10) Teacher: We went to the cinema yesterday with you. Now let's discuss the movie. Who like it or may be struck by something?

Рольова гра вважається ще одним способом підвищення якості та ефективності навчання діалогічного мовлення. Ситуації спілкування, що моделюються в рольовій грі, дозволяють наблизити мовленнєву діяльність на уроці до реального живого спілкування, дають можливість використовувати мову як засіб спілкування [9, с. 23].

Рольова гра забезпечує спілкування на дорослому рівні, дозволяє учням проявляти ініціативу та самостійність. Адже підлітки, якими і являються учні, завжди хочуть скоріше стати дорослими та вирішувати серйозні питання.

Рольова гра також надзвичайно важлива в навчанні діалогічному мовленню. Вона враховує вік учнів, їх інтереси; розширює контекст діяльності; виступає як ефективний засіб створення мотиву іншомовного діалогічного

спілкування; сприяє реалізації діяльнісного підходу в навчанні іноземної мови, коли в центрі уваги знаходиться учень зі своїми інтересами і потребами. Ситуації спілкування, що моделюються в рольовій грі, дозволяють наблизити мовленнєву діяльність на уроці до реальної комунікації, дають можливість використовувати мову як засіб спілкування [9, с. 16].

(11) Teacher: I have very interesting task for you, that relates to our topic "Do You Need a Book". Everybody knows Sherlock Holmes. So, let`s choose from the book the most important and interesting fragments, but at the same time revealing the essence of the case. Let's put the show. And we will try to use active vocabulary. Everyone will be involved.

Найголовніше, що треба враховувати при організації діалогічного спілкування – це створення позитивного емоційного настрою до діяльності, що виконується учнями [15, с. 58].

Навчання діалогічному мовленню характеризується тривалими взаємодіями між вчителем та учнем або групою учнів у контексті співпраці та взаємної підтримки. Це допомагає дитині розвивати розуміння, практикувати мислення через вираження концепцій та власних поглядів. Навчаючи діалогічному мовленню від вчителя вимагається визнання, щирість та індивідуальний підхід. Робота над спільним завданням здатна об'єднати клас або групу учнів [26].

Александр Робін стверджує, що принципи навчання діалогічному мовленню, пов'язані з поведінкою та характером спілкування в класі (колективність, взаємність та підтримка), можуть розглядатися як підказки для створення ситуацій, в яких би діти почували себе вільно та спокійно перевіряючи свої знання, не боячись насмішок, і при цьому вони б знали, що їх ідеї будуть прийняті всерйоз [24, с. 154]. Наприклад, мозковий штурм стосовно проблеми глобального потепління або ж здорового способу життя.

Авторський діалог дає вчителю можливість змінити характер дискурсу на той, в якому учні братимуть участь, і наповнювати процес навчання мотивацією. Навчання діалогічному мовленню базується на принципах та доказах [24, с. 155].

Навчання діалогічному мовленню, надаючи учням шанс покращити свої навички в діалогічному мовленні, повинно включати в себе 5 критеріїв:

колективний: вчитель та учні (як група учнів, так і весь клас) вирішують завдання разом;

(12) Teacher: We start new topic "Family and Friends". Tell me your associations with these notions, anything that comes to your mind, and try explain it, and everybody can help. I will write down on the blackboard.

взаємний: вчитель та учні слухають одне одного, діляться ідеями та розглядають альтернативні точки зору (наприклад, мозковий штурм або обговорення фільму, переглянутого разом);

сприятливий (ті, що підтримують): учні діляться своїми ідеями вільно, не боячись відповісти неправильно, при цьому допомагаючи один одному досягти загального розуміння;

сукупний: вчитель та учні формулюють свої ідеї та ідеї один одного та об'єднують їх у узгоджені думки;

цілеспрямований: вчитель планує та веде уроки в класі слідуючи конкретним навчальним цілям [24, с. 155].

Під час навчання діалогічному мовленню питання мусять ретельно розроблятися, щоб заохотити до відповідей та реакцій. Роль вчителя полягає в тому, щоб об'єднати групу учнів або ж весь клас у єдине ціле, створити ситуацію, яка приведе дітей до розуміння та змусить замислитися над додатковими питаннями; необхідно придумати такі питання, відповіді на які стануть стимулом для подальших питань у тривалому діалозі. А також,

навчання діалогічному мовленню повинно включати в себе 5 критеріїв: колективний, взаємний, сприятливий, сукупний та цілеспрямований.

ВИСНОВКИ

В результаті проведеного дослідження було вирішено завдання, необхідні для досягнення мети.

Було визначено, що спілкування – це взаємодія двох або більше людей, під час якої відбувається обмін пізнавальною або емоційною інформацією, досвідом, знаннями, вміннями, навичками. Завдяки великій кількості функцій спілкування (інформаційній, контактній, експресивній, інтерактивній, функції соціалізації та ін.) існує багато його видів. Але нас цікавив діалогічний вид спілкування.

Було уточнено що діалогічне мовлення представляє собою складну мовну діяльність, в якій мова одного з учасників залежить від мовної поведінки іншого. Діалогічне мовлення характеризується комунікативними, психологічними та лінгвістичними особливостями.

Під час дослідження було розглянуто основи та принципи навчання діалогічного мовлення. Було зазначено, що в основу навчання діалогічного мовлення покладені наступні принципи:

- комунікативна спрямованість навчання;
- психологічна готовність до сприйняття і реагування на стимул;
- ситуативна обумовленість діалогічного мовлення;
- врахування індивідуальних особливостей учнів;
- орієнтація на кандидатів у партнери (інтернаціональне та внутрішньонаціональне спілкування).

Під час навчання діалогічному мовленню необхідно пояснити про живе мовлення, завчити певні фрази, використовуючи їх в різних ситуаціях.

Було проаналізовано особливості навчання діалогічного мовлення. Діалогічне мовлення має стилістичні, лексико-граматичні та

структурно-інтонаційні особливості. Завдання вчителя – попереджати реакцію і формувати комунікативні здібності управління спілкуванням. Існує два типи підготовчих вправ: мовленнєві та тренувальні. Навчання діалогічному мовленню повинно включати в себе 5 критеріїв: колективний, взаємний, сприятливий, сукупний та цілеспрямований. Та саме головне – це підтримувати діалог у спокійній, невимушеній атмосфері.

За допомогою діалогу люди слухають різні точки зору, сприяють співпраці, покращують навички та працюють над непростими питаннями. Найважливішим питанням діалогічної педагогіки є якість спілкування, участь учнів у набутті знань, а також мотиваційний фактор, що стосується активізації учнів.

Хоча цим питанням займалося та займається багато науковців, у середніх навчальних закладах ці всі принципи, основи, особливостів в більшості випадках не беруться до уваги, учнів майже не навчають діалогічному мовленню, віддаючи перевагу монологічному.

Я, Кругляк Анна Вадимівна, своїм підписом засвідчую, що моя бакалаврська робота «Зміст навчання діалогічного мовлення» виконана з дотриманням усіх вимог до наукової етики та поваги до інтелектуальних надбань, самостійно та індивідуально. Під час написання роботи я дотримувалася принципів академічної доброчесності та несу відповідальність за порушення загальноприйнятих правил цитування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Абрамова Т. В. Диалогизм в прагмалингвистике и изучение речевого этикета / Т. В. Абрамова // Теоретическая и прикладная лингвистика: межвузовский сборник научных трудов – Вып. 3. Аспекты метакоммуникативной деятельности – К. : Нова книга, 2002. – С. 148 – 189.
2. Агапова С. Г. Основы межличностной и межкультурной коммуникации (английский язык) / С. Г. Агапова // Серия «Высшее образование». – К. : Ленвіт, 2004. – 288с.
3. Бацевич Ф. С. Основы комунікативної лінгвістики : навч. посіб. / Ф. С. Бацевич. – К. : Видавничий центр «Академія», 2004. – С. 37
4. Бех П. О. Концепція викладання іноземних мов в Україні / П. О. Бех, Л. В. Биркун // Іноземні мови. – К. : Нова книга, 1996. – 265 с.
5. Гальскова Н. Д. Теория обучения иностранным языкам. Лингводидактика и методика / Н. Д. Гальскова, Н. И. Гез. – К. : Академія, 2006. – 336 с.
6. Гальскова Н. Д. Современная методика обучения иностранным языкам (пособие для учителей) / Н. Д. Гальскова – К. : Ленвіт, 2000. – С. 129-141.
7. Загнітко А. П. Основы мовленнєвої діяльності : навч. посіб. / А. П. Загнітко, І. Р. Домрачева. – Донецьк : Український культурологічний центр, 2001. – 316 с.
8. Казарцева О. М. Культура речевого общения: теория и практика обучения / О. М. Казарцева. – К. : Наука, 1999. – 496 с.
9. Князев А. А. Энциклопедический словарь СМИ / А. А. Князев. – Бишкек : Издательство КРСУ, 2002. – 575 с.
10. Колшанский Г. В. Лингвокоммуникативные аспекты речевого общения / Г. В. Колшанский // Методическая мозаика. – К. : Наука, 2006. – С. 27 – 32.
11. Коньшева А. В. Английский язык. Современные методы обучения / А. В. Коньшева. – Минск : ТетраСистемс, 2007. – С.38 – 103.

12. Лингвистический энциклопедический словарь / гл. ред. В. Н. Ярцева. – К. : Советская энциклопедия, 1990. – 685 с.
13. Ляховицкий М. В. Методика преподавания иностранных языков / М. В. Ляховицкий – К. : Высш. школа, 1991. – 355 с.
14. Методика викладання іноземних мов у середніх навчальних закладах : підручник. – 2-ге вид., випр. і переоб. / кол.авторів під керівн. С. Ю. Ніколаєвої. – К. : Ленвіт, 2002. – 328 с.
15. Методика преподавания иностранных языков : общий курс / отв. ред. А. Н. Шамов. – М. : АСТ МОСКВА : Восток-Запад, 2008. – 253 с.
16. Ніколаєва С. Ю. Методика навчання іноземних мов у середніх навчальних закладах / С. Ю. Ніколаєва. - К. : Ленвіт, 1999. – 215 с.
17. Ніколаєва С. Ю. Цілі навчання іноземних мов в аспекті компетентнісного підходу / С. Ю. Ніколаєва. - К. : Ленвіт, 2010. – 190 с.
18. Перкас, С.В. Учебный диалог на уроках английского языка / С.В. Перкас// Иностранные языки в школе. – К. : Наука, 2000. – 175 с.
19. Скляренко Н. К. Сучасні вимоги до вправ для формування іншомовних мовленнєвих навичок і вмінь / Н. К. Скляренко // Іноземні мови. – К. : Нова книга, 1999. – С. 3-7.
20. Словарь терминов и понятий по обществознанию / автор-составитель А. М. Лопухов. 7-е изд. переб. и доп. – К. : Наука, 2013. – С. 255-256.
21. Чахоян Л. П. Синтаксис диалогической речи современного английского языка / Л. П. Чахоян. – К.: Нова книга, 1999. – 168 с.
22. Черниш В. В. Контроль рівня сформованості компетенції у діалогічному мовленні / В. В. Черниш // Іноземні мови. – К. : Нова книга, 2012. – С. 9 – 16.
23. Brown H. D. Principles of Language Learning and Teaching. / H. D. Brown // Pearson Education Ltd., 2000. – 356p.

24. Dialogic teaching at school [Electronic resource] / ed. By Oksana Duchak, 2014.
– Access mode : <file:///D:/Downloads/48-50-1-SM.pdf>

25. Online Cambridge dictionary [Electronic resource] / ed. by Ronald Carter,
2015-2017. – Access mode :

<https://www.educ.cam.ac.uk/research/projects/dialogic/whatis.html>

26. Argumentation and dialogic teaching: alternative pedagogies for a changing
world [Electronic resource] / ed. by Wolfe, S. and Alexander, R. J., 2008. – Access
mode :

https://issuu.com/gfbertini/docs/future_learning_argumentation_and_dialogic_teach